

## שיעור הכנה

# בסביל הבנים

כשם שהנך יכול לסבול שפרצופו של חברך אינו דומה לשלך,

כך תסבול שדעותיו של חברך אינן דומות לדעותיך

רבי מנחם מנדל מקוצק -



מתוך : ויקיפדיה

אדר תש"פ / מרץ 2020

## 1. הרעיון המרכזי

התלמידים יטיילו בשביל הבנים על מנת להכיר את סיפורה של העדה הדרוזית דרך מפגש פנים מול פנים עם מקומות, אנשים, אירועים של העדה הדרוזית. הסיור לאורך השביל יזמן מפגש מסוג אחר אשר ייצור חוויה מקרבת עם קבוצת אוכלוסייה איתה טרם נפגש התלמיד ולה טרם נחשף, חוויה שתיצור הבנה לגבי שותפות הגורל של הדרוזים עם מדינת ישראל. הסיור יצמיח מפגש בין תרבויות שיאפשר שיח פתוח, אוהד וסובלני שילווה אותם במהלך הסיור ועם חזרתם הבייתה.

## 2. יעדים

- הכרת החברה הדרוזית לתלמידים וחשיפתם לתרומת העדה לחברה ולמדינה.
- חשיפת התלמידים לדרך הנצחת הנופלים הדרוזים דרך שביל הבנים.
- חיזוק תחושת השותפות האזרחית והסולידריות בחברה הישראלית, באמצעות טיול ופעילות חווייתית בין-מגזרית.

## 2. קישור לתכנים של"ח (סדנאות):

בסדנת "מפגש תרבויות בארץ ישראל" לומד התלמיד על מגוון האוכלוסיות המתגוררות בארצו. בשיעור זה ייחשף התלמיד לעדה מיוחדת שקשרה את גורלה במדינה בה היא חיה והשתלבה בה החברה הדרוזית.

סדנת "מורשת קרב בעקבות לוחמים, למען העם, הארץ והמדינה" תבוא לידי ביטוי בשיעור בחשיפת דרך הנצחה ייחודית לבנים הדרוזים שנפלו בזמן שירותם בצבא הגנה לישראל.

## 3. מהלך השיעור:

### טבלת זמנים:

שלב	נושא	זמן
שלב א'	פתיחה יצירת מוכנות ללמידת הנושא	5 דק'
שלב ב'	משחק נכון לא נכון אודות הדרוזים 2 אפשרויות משחק לפי נספחים: <b>נכון או לא נכון? בנושא הדרוזים מה אתה יודע עליהם על בני העדה הדרוזית?</b>	20 דק'
שלב ג'	דרכים שונות להנצחה הנצחת הדרוזים בשביל הבנים	15 דק'
שלב ד'	סיכום שיעור עם הפנים קדימה למסע	5 דק'

**שלב א' (5 דק') :**

המורה מציג חפצים / תמונות השייכות לעדה הדרוזית (דגל / כובע / פיתה עם לבנה...) **על מי הם מספרים** ושואל את התלמידים האם הם יודעים למי שייכים הדברים הללו, במידה והם עונים נכונה מצוין, במידה ולא, הוא מספר כי הם שייכים לדרוזים. אז שואל המורה מה אתם יודעים על החברה הדרוזית ורושם את תשובותיהם בצד ימין של הלוח. בסוף הרישום מספר המורה כי היום נחשף לעדה מיוחדת ששזרה את גורלה בגורל שלנו - הדרוזים.

**שלב ב' (20 דק') :**

המורה מחלק את הכתה לחוליות (אפשר לפי טורים, אפשר לפי מיקום שולחנות ואפשר לפי רצון התלמידים...)

המורה מבקש 2-3 נציגים מהכיתה שיגיעו לחזית וינהלו את הפעילות 2 יקריאו את השאלות ואחד יכתוב נקודות על הלוח בצד שמאל או על דף.

**אפשרות ראשונה, נכון / לא נכון בהתאם לנספח **נכון או לא נכון! בנושא הדרוזים****

בכל פעם נציג אחד מקריא היגד וכל קבוצה או כל פעם קבוצה אחרת אומרת האם ההיגד נכון או לא נכון. אם הקבוצה צדקה היא מקבלת נקודות. אם ההיגד לא נכון המורה מסביר מה הוא המידע הנכון (במהלך המשחק המורה מסכם את פרטי המידע הנכונים על הלוח – במרכזו). מנצחת הקבוצה שצברה הכי הרבה נקודות.

**אפשרות שנייה :** זהו את התשובה הנכונה בהתאם לנספח **מה אתה יודע על בני העדה הדרוזית?**

בכל פעם נציג מקריא שאלה עם 2 תשובות לכל תשובה, הקבוצה או כל קבוצה בוחרת בתשובה שלה אם בחרה בתשובה נכונה היא מקבלת את הניקוד המסומן בדף השאלות והתשובות אם היא בחרה בתשובה לא נכונה יורדות לה מספר הנקודות המצוינות בדף התשובות. מנצחת הקבוצה שצברה הכי הרבה נקודות.

**בסוף שלב זה,** אחרי הכרזת המנצחים, חוזר המורה על פרטי המידע אודות העדה הדרוזית ובודק עם התלמידים האם צדקו בפרטים שצינו בתחילת השיעור על הדרוזים (מה שנכתב בצד ימין של הלוח) (ניתן להעתיק או שלא את המידע למחברת).

**שלב ג' (15 דק') :**

המורה מספר או מציג את הסרטון של אלון בן דוד, **נאמנות ללא תנאי של הדרוזים בקישור** ומסכם כי נתוני הגיוס של החברה הדרוזית עומדים על 83%

מדינת ישראל  
משרד החינוך  
מנהל חברה ונוער  
אגף של"ח וידיעת הארץ

וכי הדרוזים כפי שראינו נאמנים למדינה בה הם חיים ולוקחים עליה אחריות. בשל כך רבים מהם השתתפו וגם נפלו במלחמות ישראל ובאירועים שונים במהלך שירותם הצבאי.

כעת כותב המורה על הלוח במרכזו "דרכים להנצחה" ושואל את התלמידים אילו צורות הנצחה אתם מכירים? המורה כותב את הדרכים השונות על הלוח אפשר **ברשימה** אפשר **בשמש** **אסוציאציות**.

**דרכים להנצחה**: אנדרטאות, ספרים-תמונות, סיפור חיים, שירים, גנים לזכר... פינות ישיבה לזכר... ערב לזכר... אתר הנצחה באינטרנט, מסע לזכר (באופניים, ברגל ועוד...), תרומה כספית למען..

אחרי שהתלמידים העלו דרכים שונות להנצחה מסכם המורה כי אכן קיימות דרכים מגוונות להנציח את הנופלים, גם החברה הדרוזית כמו כל חברה אחרת מנציחה בדרכים שונות את נופליה, אחת מדרכי ההנצחה של החברה הדרוזית בה אנחנו נשתתף נקראת "בשביל מומלץ ניתן להציג תמונות להקרין את הכתבה מערוץ 2 ששודרה בנושא **קישור לכתבה בשביל הבנים**. במידה ולט מקרינים את הסרטון ניתן להציג תמונות מודפסות או להקרין על הלוח מנספח **שביל הבנים ככה הוא נראה**.

**שלב ד'** (5 דק'):

סיכום, המורה שואל מה למעשה ניתן להבין על הנצחת הנופלים דרך שביל הבנים? ניתן להבין ש..

שביל הבנים מנציח את הבנים לא באנדרטה אלא בשביל חי אחד שמחבר בין 18 הכפרים הדרוזים בין הכרמל לגליל בנתיב אחד, עליו המטיילים בו ירכבו באופניים או יצעדו ברגל. השביל פרוס על פני 226 ק"מ במקטעים של 10 ק"מ בערך, בהם לא רואים את שמות החללים, לא מצויות אנדרטאות לא מתבטא אבל. השביל מנציח את הבנים הנופלים דרך אלה החיים!. הוא מאפשר למטיילים בו לפגוש את האנשים החיים בכפרים השונים להכיר מקרוב את העדה דרכיה ומנהגיה וליצור עם אנשיה שיח פתוח וסובלני.

ואנחנו במסע שלנו ביום ה... למסע נלך בחלק מהשביל נפגוש את האנשים ונכיר אותם את מנהגיהם ודרך החיים שלהם מקרוב.

**לסיכום** המורה מבקש מכל אחד/זוג/חולייה לכתוב על פתק שאלה שהוא יקבל עליה תשובה במהלך המסע, אוסף אותן וחוזר אליהן בזמן המסע (המלצה, בסוף היום של המסע במעגל הסיכום שולף המורה את הפתקים וביחד בודקים האם ניתנו תשובות לשאלות – אפשר להציף בפתקים לפני המסע לוודא שלפחות לחלק מהשאלות יינתנו תשובות).

**הערה**: שיעור זה בה לחשוף בפני התלמידים את החברה הדרוזית תרומתה ואת דרך ההנצחה שלה בשביל הבנים, יש להוסיף לשיעור זה שיעורי הכנה נוספים כפי שנהוג לפני כל מסע (חשיפה של האזור, חלוקת התלמידים לתפקידים, נהלים וכד').

#### 4. נספחים

### על מי הם מספרים

הדגל הדרוזי



מדינת ישראל  
משרד החינוך  
מנהל חברה ונוער  
אגף של"ח וידיעת הארץ

לבוש דרוזי



מתוך אתר פיקיוויקי

פיתה דרוזית



באדיבות עמותת "בשביל הבנים"

קבר נבי שועיב



באדיבות עמותת "בשביל הבנים"

## נכון או לא נכון! בנושא הדרוזים

1. הספרים מהם לומדים את סודות הדת נקראים "אגרות החוכמה" והם מועתקים רק בכתב יד! **נכון**, יש 111 אגרות שמועתקות.
2. הציבור הדרוזי יודע ובקי באגרות החוכמה!, **לא נכון**, העדה הדרוזית מחזיקה בדת סודית ייחודית ורק אנשי הדת בקיעים בה, אין לה ספר שמפורסם בקרב הציבור.
3. הדת הדרוזית מקורה באסלם ואיננה חלק ממנו! **נכון**, הדת הדרוזית התפצלה מהאסלם השיעי לפני כאלף שנה.
4. ה"עוקאל" הנה ציפור השומרת על הדרוזים באשר הם! **לא נכון**, ה"עוקאל" הם זקני העדה – המשכילים שהם מיעוט בעדה ורק הם יודעים את סודות הדת.
5. הדרוזים גרים רק במזרח התיכון! **לא נכון**, הדרוזים חיים בצפון ישראל, סוריה, בלבנון, באמריקה הצפונית והדרומית, בירדן, בסעודיה ובאוסטרליה.
6. היישובים הדרוזים ממוקמים לאורך צירי תנועה ובמקומות נגישים! **לא נכון**, היישובים הדרוזים ממוקמים בעיקר במקומות הרריים שם הם יכלו לשמור על עצמם מאויבים ועל בדלנותם.
7. הדרוזים מאמינים בגלגול נשמות! **נכון**, הם מאמינים כי ברגע שאדם נפטר הנשמה שלו עוברת לחיים חדשים.
8. חמשת המקומות החשובים לדרוזים נמצאים בישראל! **לא נכון** 4 מהם נמצאים בארץ כאשר החשוב ביניהם הוא קבר נבי שועיב אותו הם מזהים עם יתרו המקראי.
9. הדרוזים מזדהים עם המדינה בה הם חיים! **נכון**, אין להם שאיפות לאומיות.
10. הדרוזים מתגייסים לצה"ל! **נכון**, שיעור המתגייסים הדרוזים גבוהה מאוד בסביבות 83%.
11. רוב הדרוזים מתגייסים ליחידות קרביות! **נכון**, בעיקר לגדוד הדרוזי "חורב".
12. בעבר היה רמטכ"ל דרוזי! **לא נכון**, טרם היה לנו רמטכ"ל דרוזי אבל טייס דרוזי יש גם יש הוא סיים את הקורס בשנת 2003.
13. הדרוזים בארץ מתגוררים ב 4 יישובים מרכזיים! **לא נכון**, קיימים 23 יישובים בהם מתגוררים בני העדה הדרוזית.
14. הדרוזים גרים ביישובים מעורבים ישראלים – דרוזים! **לא נכון**, מרבית הדרוזים חיים בכפרים דרוזים (מעטים חיים ביישוב מעורב).
15. בדגל הדרוזי ניתן למצוא 4 צבעים: צהוב, כחול, ירוק ואדום! **לא נכון**, בדגל מופיעים 5 צבעים גם הלבן נמצא בדגל. **אדום** – מסמל גבורה, אומץ ואהבה, **צהוב** מסמל את החיטה, ההארה והידע, **הירוק** מסמל את הטבע והאדמה, **הכחול** מסמל את הסבלנות הסלחנות, האחוה ואת המים והשמיים, **הלבן** מסמל את הפיוס הטוהר והשלום.



**מה אתה יודע על בני העדה הדרוזית?**

**1. כיצד נקראים ספרי הדת הדרוזית?**

- א. הברית החדשה (-8).
- ב. אגרות המערות (-6).
- ג. אגרות החוכמה (+10).

**2. מי הם הדרוזים המכירים את התוכן בספרי הדת הדרוזים?**

- א. רק אנשי הדת (+10).
- ב. רק הגברים (-6).
- ג. כל אנשי העדה הדרוזית (-8).

**3. מה המקור של הדת הדרוזית?**

- א. דת הדרוזית צמחה מתוך האסלם לפני אלף שנה (+10).
- ב. דת הדרוזית צמחה מתוך היהדות לפני אלפיים שנה (-6).
- ג. דת הדרוזית צמחה מתוך הנצרות לפני חמש מאות שנה (-8).

**4. איך קוראים למקום התפילה של הדרוזים?**

- א. חילוואה (+10).
- ב. בית כנסת (-6).
- ג. מסגד (-8).

**5. הדת הדרוזית היא...**

- א. אמונה במספר אלים (-6).
- ב. אמונה באלים פגאנים (-8).
- ג. דת מונותאיסטית (אמונה באל אחד) (+10).

**6. באיזה ארצות חיים הדרוזים היום?**

- א. במזרח התיכון (-8).
- ב. במזרח התיכון ובמזרח אסיה (-6).
- ג. במזרח התיכון, באמריקה ובאוסטרליה (+10).

**7. היכן ממוקמים היישובים הדרוזים?**

- א. על דרכים ראשיות (-8).
- ב. במקומות הרריים ומבודדים (+10).
- ג. בערי חוף (-6).

**8. כיצד ניתן להצטרף לעדה הדרוזית?**

- א. להתחתן עם בן/בת העדה (-8).
- ב. לעבור קורס ומבחן (כמו בגיור) (-6).
- ג. לא ניתן להצטרף לעדה הדרוזית (+10).

**9. כיצד תופסים הדרוזים ברוב המקרים את מדינת ישראל?**

- א. הדרוזים לא מכירים בריבונות ישראל אלא חשים שייכים למצרים (-8).  
ב. לדרוזים אין שאיפות לאומניות ולכן מכירים בריבונות המדינה היהודית (+10).  
ג. הדרוזים שואפים להקים לעצמם מדינה עצמאית (-6).

**10. היכן גרים הדרוזים במדינת ישראל?**

- א. ביישובים דרוזים לבד (-8).  
ב. חלק ביישובים דרוזים וחלק ביישובים מעורבים (+10).  
ג. ביישובים מוסלמים (-6).

**11. איזה צבעים מופיעים בדגל הדרוזי?**

- א. לבן, כחול, חום, ירוק ושחור (-6).  
ב. לבן, כחול, צהוב, ירוק ושחור (-8).  
ג. לבן, כחול, אדום, צהוב וירוק (+10).

**12. מה מסמל הצבע הלבן בדגל הדרוזי?**

- א. פיוס, טוהר ושלוש (+10).  
ב. טבע ואדמה.  
ג. גבורה, אומץ ואהבה (-8).

**13. מה אחוזי הגיוס לצ.ה.ל בקרב העדה הדרוזית?**

- א. 100% (-6).  
ב. 47% (-8).  
ג. 83% (+10).

**14. לאיזה חילות מתגייסים רוב החיילים מהעדה הדרוזית?**

- א. לחייל המודיעין (-8).  
ב. לחיילות הקרביים (+10).  
ג. לחייל החינוך (-6).

מדינת ישראל  
משרד החינוך  
מנהל חברה ונוער  
אגף של"ח וידיעת הארץ

### שביל הבנים ככה הוא נראה



באדיבות עמותת "בשביל הבנים"



באדיבות עמותת "בשביל הבנים"

מדינת ישראל  
משרד החינוך  
מנהל חברה ונוער  
אגף של"ח וידיעת הארץ



באדיבות עמותת "בשביל הבנים"

## אלף שנים של מסתורין – מידע למורה

הדת הדרוזית סוגרת אלף ראשון (בערך), ואנחנו עדיין לא יודעים עליהם הכל - רק זקני העדה מכירים את כל הסודות שלה, בני העדה האחרים לא מורשים לחגוג את כל החגים, ואפילו לא ברור בדיוק למה קוראים להם דרוזים

שחר בן-פורת | mako | 2011

בימים אלה מציינים בני הדת הדרוזית בישראל 1,000 שנה להיווסדה. זה הזמן להיכנס לקרביים של אחת האמונות הייחודיות באזור שלנו.

ההיסטוריה היא דבר נוזל, וכשאנו אומרים שהדת הדרוזית חוגגת 1,000 שנה, זה נכון – פחות או יותר. למעשה, הדת התגבשה במצרים, בין השנים 996 ל-1,021 לספירה. בתקופה זו נוצר פילוג באסלאם, ופלג בשם האסמעיליה פרש וכוון את מה שהפך לדת הדרוזי

כמו כל דת, גם לדת הדרוזית יש תפיסת עולם מיסטית ייחודית. כאן מאמינים שלאורך ההיסטוריה האנושית חיו ופעלו שבעה צמדים של אנשים – נביא ויודע החוכמה. צמדים אלה הם שהעבירו בתקופתם את רזי הדת למאמינים. משה ויתרו – או מוסא ושועיב – הם אחד הצמדים המוכרים גם ליהודים. צמד אחר הוא כמובן מוחמד ועלי. האחרון בשרשרת הנביאים הוא מוחמד בן איסמעיל, מייסד פלג האיסמעיליה ומי שלמעשה יצר את הדת הדרוזית.

הדת הדרוזית היא דת מונותאיסטית, כלומר גם הדרוזים מאמינים באל אחד. כאן, אגב, לא תמצאו תפיסת עולם מתנשאת לפיה הדרוזים הם אלה שגילו את האמת, וכל שאר הדתות שקריות. לפי המסורת הדרוזית אין מדובר בדת חדשה, אלא בהופעה מחודשת של אמונה עתיקה, בגרסה מזוככת יותר.

הצניעות היחסית של הדת הדרוזית באה לידי ביטוי גם בכך שלא ניתן להצטרף אליה. בתקופת ההתגבשות של הדת יכלו תושבי האזור להצטרף, אבל בשנת 1,043 "ננעלה" הדת בפני מאמינים חדשים. בהתאם, אסורים נישואי תערובת בקרב העדה, ובמרבית המקרים מי שמתחתן עם אדם מחוץ לעדה, אינו יכול להיות עוד חלק ממנה. עד שהוא מתגרש.

מרבית הדתות מתהדרות בתפיסת העולם המפורטת שלהן, ובימינו כל אחד יכול ללמוד את התורות הנסתרות ביותר, כגון הקבלה של היהדות או הסופיזם של האסלאם. את חוכמת הדת הדרוזית, לעומת זאת, מעטים יודעים. לא רק בקרב בני הדתות האחרות: סודות הדת הדרוזית ידועים רק ל"עוקאל", הם זקני העדה והמשכילים. שאר בני העדה אינם מכירים למעשה את הדת שלהם. הספרים שמהם נלמדים רזי הדת נקראים "אגרות החוכמה", והם כוללים 111 אגרות שמועקות אך ורק בכתב יד. בית התפילה הדרוזי נקרא חילוה, ורק העוקאל רשאים להתפלל בו.

מדינת ישראל  
משרד החינוך  
מנהל חברה ונוער  
אגף של"ח וידיעת הארץ

מהמעט שהתגלה לאורך השנים, ידוע כי הדת הדרוזית מאמינה באל אחד כמו גם בגלגולי נשמות. הם קיבלו תשע מתוך עשר הדברות, אך ויתרו על הדיבר המקדש את השבת, מאחר ולתפיסתם בריאת העולם נמשכה יותר משישה ימים. אמונה נוספת הידועה בדת הדרוזית היא האמונה במונוגמיה.

רוצים לדעת איך נראה איש דת דרוזי? חפשו גבר עם שפם המגלח את ראשו ומכסה אותו במצנפת. הוא אינו מעשן, אינו שותה אלכוהול ואינו אוכל חזיר או את צמח המלוחית. חלק מהמצוות, דוגמת האיסור על אכילת חזיר או שתיית אלכוהול, חלות על כל בני העדה.

מקור השם דרוזים אינו ממש ברור. גרסה אחת אומרת שהדרוזים, שבהתחלה נקראו אלמווחדון – המונותאיסטים – קיבלו את השם לזכרו של נשתכין א-דרזי, מפיץ דת שפעל לתקופה מסוימת במסגרת אלמווחדון, עד שניסה להקים דת חדשה. גרסה אחרת מביאה את השם מכתבי בנימין מטודלה, חוקר ארצות יהודי שביקר באזור במאה ה-12 ותיאר בכתביו את הדרוזים.

גם העדה הדרוזית הצמיחה כמה ידוענים בתחומים: העיתונאי רפיק חלבי הוא יוצא העדה המוכר ביותר. אליו אפשר לצרף את המשורר סמיח אל קאסם, חוקר הסרטן העולמי פרופ' ג'מאל זידאן מבית חולים רמב"ם, פרופ' תופיק מנסור מהטכניון ועוד.

המידע לקוח מתוך:

[https://www.mako.co.il/spirituality-popular\\_culture/Article-5e30e56f1656031006.htm](https://www.mako.co.il/spirituality-popular_culture/Article-5e30e56f1656031006.htm)

#### סרטונים מומלצים:

כתבה מצוינת - שיבל כרמי מנצור כתבה בערוץ 10 [קישור](#).

זורעים את העתיד פרויקט חקלאי ליהודים ולדרוזים, [קישור](#).

סרטון על הדרוזים כללי טוב (קצר), [קישור](#).

שבירת סטיגמות על דרוזים – רואן חלבי 2019, [קישור](#).

## 5. לקריאה מורחבת / ביבליוגרפיה

הדרוזים, משרד הביטחון, [קישור](#).

הדרוזים, מטח, [קישור](#).

הדרוזים, התנ"ך ועם ישראל / גילי חסקין, [קישור](#).

הדרוזים בין עדה, לאום ומדינה / ד"ר שוקי אמרני, [קישור](#).

על הדרוזים, בשביל הבנים, [קישור](#)

החזון לבשביל הבנים, [קישור](#).

דרכים להנצחה [בקישור](#), [ובקישור](#).

### מקור התמונות

קישור	תמונה
<a href="#">לתמונה</a>	
<a href="#">לתמונה</a>	
<a href="#">לתמונה</a>	